

KREDITIRANJE NABAVE UZGOJNO VALJANIH NERASTOVA

T. Šakić

Sažetak

Proizvodnju svinjskog mesa u Republici Hrvatskoj godinama prate ozbiljne poteškoće. Među inim razlozima je i nezadovoljavajuća valjanost rasplodnog materijala, nerastova i nazimica, koji se uzgaja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva RH je koncem 1999. godine započelo Programom kreditiranja tzv. zamjenskih uzgojno valjanih nerastova, za nerastove iz nekontroliranih uzgoja koji su imali negativan utjecaj na valjanost potomstva. Sudionici kreditiranja su: resorno Ministarstvo, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, Hrvatski stočarsko selekcijski centar i Privredna banka Zagreb. Tijekom 2000. godine Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu je zaprimio 511 zahtjev za 579 u.v. nerastova, a realizirana su 163 zahtjeva za 217 nerastova na području županija RH. Uvjeti i procedura nabave u.v. nerastova regulirana je na temelju zakonske legislative i Programa uzgoja svinja u RH, a trenutno se provodi putem Ugovora. Zaključak je da "Program kreditiranja 2.000 u.v.nerastova" doseže cilj postupnim prilagodbama i promjenama pasminske strukture nerastova u zemaljskoj populaciji svinja, doprinoseći time poboljšanju stanja u svinjogojstvu Republike Hrvatske.

Ključne riječi: kreditiranje, nerast, svinjogojac.

Proizvodnju svinjskog mesa u Republici Hrvatskoj godinama prate ozbiljne poteškoće koje su osobito izražene u čestim oscilacijama i složenim uvjetima ponude i potražnje tovljenika na tržištu. Razlozi tomu su brojni. Među najvažnije spada nezadovoljavajuća valjanost rasplodnog materijala, nerastova i nazimica, koji se uzgaja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG), što se odražava niskim proizvodnim rezultatima, neprofitabilnom proizvodnjom i problemima u plasmanu utovljenih svinja zbog loše kakvoće

Mr. sc. Tomislav Šakić, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, Zagreb.

svinjskih polovica na liniji klanja, prema Pravilniku o utvrđivanju kategorija i klasa svinjskih trupova i polovica ("Narodne novine", br. 119/99. i 13/2001.).

Iz navedenoga se nameće potreba promjene pasminske strukture, koja se učinkovito mijenja korištenjem uzgojno valjanih (u.v.) nerastova putem umjetnog osjemenjivanja ili prirodnim pripustom. Na taj način dobiva se velik broj rasplodnjaka koji se mogu koristiti u tovu ili za obnovu matičnog stada uzgojem novih generacija, nazimica. Ovim putem se kroz nekoliko generacija može gotovo potpuno izmijeniti pasminska struktura populacije, što znakovito doprinosi poboljšanju materijalne osnovice u svinjogojstvu

Stoga je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva RH koncem 1999. godine donijelo prvobitnu Odluku o kreditiranju tzv. zamjenskih uzgojno valjanih nerastova za nerastove iz nekontroliranih uzgoja koji su imali negativan utjecaj na valjanost proizvedenog rasplodnog podmlatka na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

Uvjeti kreditiranja su regulirani na temelju Pravilnika o načinu korištenja sredstava za kreditiranje razvitka i obnove poljoprivrede ("Narodne novine", br. 57/00. i 112/00.), a za nabavu uzgojno valjanih nerastova su:

- Rok otplate 16 mjeseci,
- Početak 90 dana
- Kamatna stopa 5%, odnosno 3% za područje posebne državne skrbi sukladno Zakonu o područjima posebne državne skrbi ("Narodne novine", br. 44/96., 57/96., 124/97., 73/2000., 87/2000. i 69/2001.).
- Osnovna cijena jednog u.v. nerasta je 2.500,00 kuna
- Za prvi obrok otplate kredita koriste se sredstva novčanog poticaja za u.v. nerastove od 1.530,00 kn odnosno 1.720,00 kn za područje posebne državne skrbi sukladno Zakonu o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu ("Narodne novine", br. 29/99., 105/99., 46/00., 101/2000. i 12/2001) i Pravilniku o načinu i postupku za ostvarivanje novčanih poticaja i naknada u poljoprivredi i ribarstvu ("Narodne novine", br.53/2000., 98/2000., 17/2001. i 71/2001). Otplata preostalog dijela kredita u ukupnom iznosu od 970,00 kn odnosno 780,00 kn za područje posebne državne skrbi, obavljena je nakon 10 odnosno 16 mjeseci u jednakim polovičnim iznosima uz navedenu kamatu.
- Instrument osiguranja Banke: dvije mjenice po 20,00 kn, te jedan jamac. Troškovi ovjere potpisa za korisnika kredita i jamca kod javnog bilježnika iznose 80,00 kn, što čini ukupan trošak od 120,00 kn.

Svinjogojci, odnosno OPG, u.v. nerastove čistih pasmina nabavljaju na svinjogojskim uzgojnim farmama, koje imaju sklopljen ugovor sa specijaliziranom ustanovom za poslove stočarstva Hrvatskim stočarsko selekcijskim

centrom (HSSC), sukladno Programu uzgoja svinja u Republici Hrvatskoj (1997).

Dakako, da potencijalni držatelj u.v. nerasta preuzima obvezu korištenja istoga na svojem stadu i stadima drugih uzgajivača i vođenja propisane evidencije o obavljenim pripustima sukladno Zakonu o stočarstvu ("Narodne novine", br. 70/97. i 36/98.) i Pravilniku o načinu vođenja popisa, izdavanju potvrda i dostavljanju izvješća pri oplođivanju domaćih životinja ("Narodne novine", br. 67/2000).

Svinjogojac je također dužan osigurati za u.v. nerasta valjane uvjete držanja, hranidbe i uopće njege, te optimalno iskorištavanje.

Sudionici u kreditiranju nabave u.v. nerastova su: Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, Privredna banka Zagreb, Hrvatski stočarsko selekcijski centar i Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva RH.

Procedura nabave u.v. nerastova od strane svinjogojaca odnosno OPG-a je sljedeća:

Zaiteresirani svinjogojac se obraća izravno radniku najbliže Podružnice odnosno Ispostave Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu (HZPSS) koji neposrednim izlaskom na teren utvrđuje činjenično stanje na OPG-u o opravdanosti podnošenja zahtjeva za nabavu u.v. nerasta. Potom popunjava zahtjev i izdaje pozitivno mišljenje HZPSS koje dostavlja Privrednoj banci Zagreb (PBZ), i istovremeno šalje popis podnositelja zahtjeva HSSC. Zatim, HSSC na temelju popisa dostavlja Privrednoj banci Zagreb specifikaciju podnositelja zahtjeva za kredit.

Nadalje, Privredna banka Zagreb potvrđuje ovu specifikaciju i dostavlja je poslovnici koja je zaprimila zahtjev, te Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva RH (MPŠRH). Na kraju MPŠRH dostavlja HZPSS-u potvrđenu specifikaciju na temelju koje se obavještavaju podnositelji zahtjeva o zaključenju ugovora o kreditu kod poslovnice Privredne banke.

Kreditiranje u. v. nerastova prema "Programu 500 nerastova" prioritetno je otpočelo na području Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije, gdje je svinjogojstvo najviše stradalo u Domovinskom ratu i koje je trebalo obnoviti.

Kreditiranjem su obuhvaćena 233 obiteljska gospodarstva za nabavu 277 u.v. nerastova, proizvedenih na poznatim svinjogojskim uzgojnim farmama.

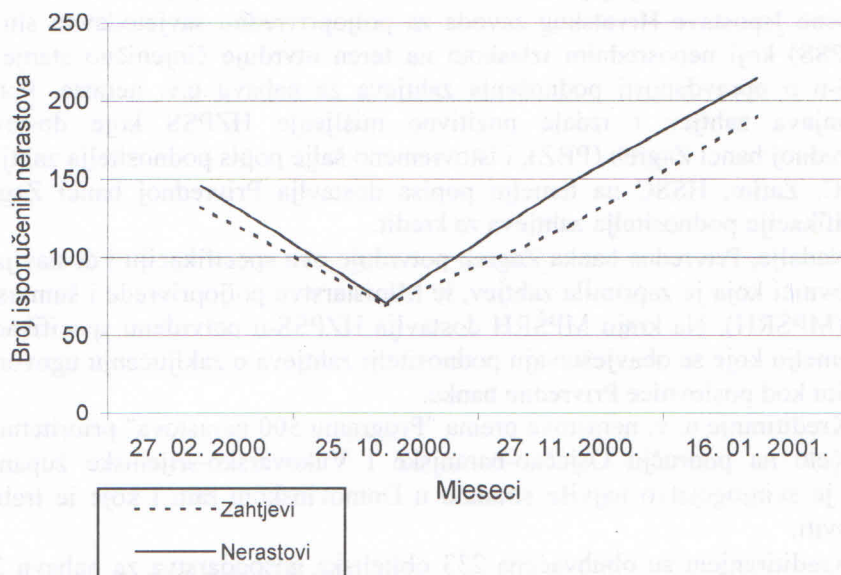
S obzirom na vrlo povoljne uvjete kredita MPŠRH za nabavu u. v. nerastova izraženi su interesi i na područjima ostalih županija, zbog čega MPŠRH u srpnju 2000. godine donosi Odluku o kreditiranju nerastova na cjelokupnom području Republike Hrvatske pod nazivom "Program kreditiranja 2000 u.v. nerastova".

Prema navedenom Programu kreditiranja u 2000. godini ukupno je obuhvaćeno 511 zajmotražitelja na OPG-ima radi nabave 579 u. v. nerastova i dostavljeno putem zahtjeva PBZ-u, što je razvidno na tablici 1. i grafu 1.

Tablica 1. - PRIKAZ ZAPRIMLJENIH I ODOBRENIH ZAHTJEVA U 2000. GODINI

Datum predaje zahtjeva	B r o j	
	zaprimljenih zahtjeva	nerastova
1. slijed 27. 02. 2000.	132	146
2. slijed 25. 10. 2000.	69	71
3. slijed 27. 11. 2000.	120	148
4. slijed 16. 01. 2001.	190	214
Ukupno	511	579

Graf 1. – ODOBRENI ZHTJEVI ZA NABAVU UZGOJNO VALJANIH NERASTOVA U 2000. GODINI

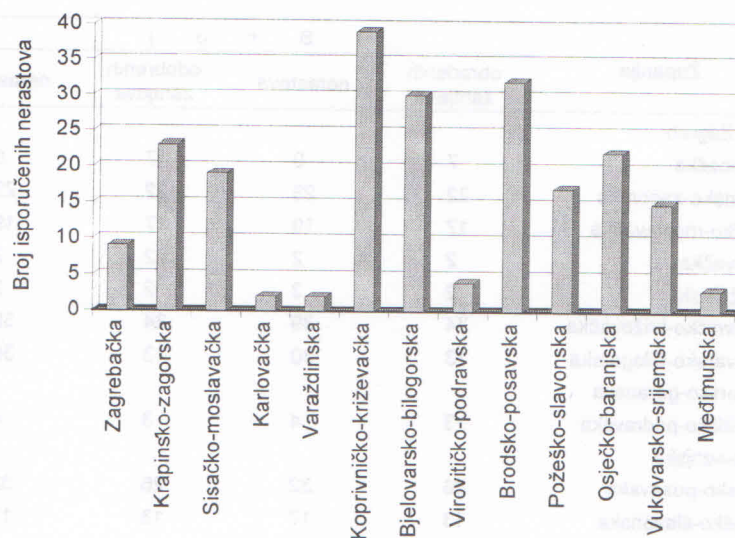
Prema informacijama podružnica HZPSS o realiziranim kreditima za kupnju u. v. nerastova po županijama zaključno do konca prosinca 2000. godine razvidna je velika razlika između podnijetih zahtjeva HZPSS-u i realiziranih kredita za u. v. nerastove prema obavijesti PBZ, što je prikazano na tablici 2. i grafu 2.

Tablica 2. - PRIKAZ REALIZIRANIH KREDITA ZA KUPNJU U. V. NERASTOVA PO ŽUPANIJAMA

Redni broj	Županija	B r o j			
		obrađenih zahtjeva	nerastova	odobrenih zahtjeva	nerastova
1	Grad Zagreb				
2	Zagrebačka	7	9	7	9
3	Krapinsko-zagorska	22	23	22	23
4	Sisačko-moslavačka	17	19	17	19
5	Karlovačka	2	2	2	2
6	Varaždinska	2	2	2	2
7	Koprivničko-križevačka	34	39	34	39
8	Bjelovarsko-bilogorska	13	30	13	30
9	Primorsko-goranska				
10	Virovitičko-podravska	3	4	3	4
11	Ličko-senjska				
12	Brodsko-posavska	26	32	26	32
13	Požeško-slavonska	13	17	13	17
14	Zadarska				
15	Osječko-baranjska	20	22	20	22
16	Šibensko-kninska				
17	Vukovarsko-srijemska	1	15	1	15
18	Splitsko-dalmatinska				
19	Istarska				
20	Dubrovačko-neretvanska				
21	Međimurska	3	3	3	3
	UKUPNO	163	217	163	217

Iz prikazanih podataka kreditiranja nabave u.v. nerastova razvidno je da je najviše nerastova isporučeno i preuzeto u županijama: Koprivničko-križevačkoj (39), Brodsko-posavskoj (32) i Bjelovarsko-bilogorskoj (30), dakle ukupno 101 nerast, što iznosi 46,54 % od ukupno 217 isporučenih u.v. nerastova. Ovakav interes imenovanih županija možemo tumačiti kao dugogodišnju tradiciju bavljenja stočarstvom, odnosno svinjogoskom proizvodnjom. Iznenaduje da je potpuno izostao interes za kreditiranjem nabave u.v. nerastova u čak osam županija: Grad Zagreb, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska. Nakon konstatiranja činjenica u potonjim županijama potrebno je da svi relevantni sudionici u lancu kreditiranja djeluju više promidžbeno putem javnih medija radi upoznavanja što većeg broja OPG-a o pogodnostima nabave u.v. nerastova za korištenje u zemaljskoj populaciji svinja.

Graf 2. - REALIZIRANI KREDITI ZA NABAVU UZGOJNO VALJANIH NERASTOVA PO ŽUPANIJAMA

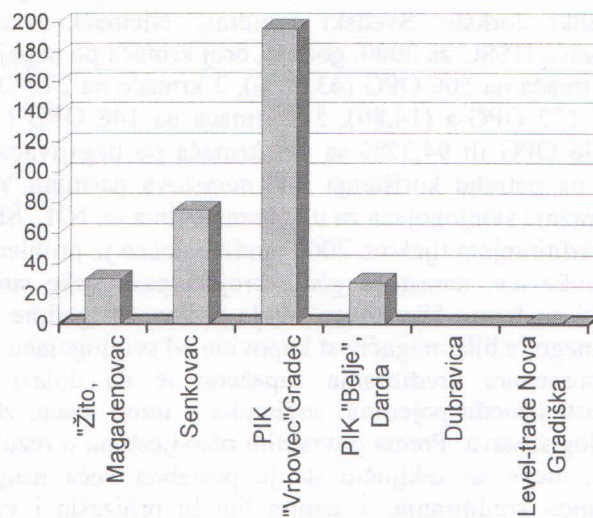
U sustavu kreditiranja HSSC je odgovoran za proizvodnju i kontrolu uzgojne valjanosti nerastova na svinjogojskim uzgojnim farmama, koje su svinjogojcima isporučile u. v. nerastove, kako je prikazano na tablici 3. i grafu 3. i 4.

Tablica 3. - ISPORUČENI BROJ NERASTOVA PO UZGOJNIM FARMAMA U 2000. GODINI

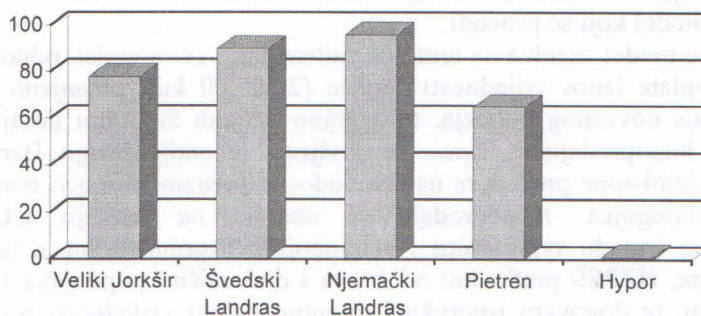
Redni broj	Farma	Vrste pasmina					Ukupno
		VJ	ŠL	NJL	P	HYP	
1	Svinjogojska farma "Žito", Magadenovac	3		25	2		30
2	Svinjogojska farma "Senkovac"	29	28	18			75
3	PIK "Vrbovec", farma " Gradec"	30	50	50	63		196
4	PIK "Belje", farma Darda	16	12				28
5	Svinjogojska farma "Dubravica"						
6	"Level-trade", Nova Gradiška					1	1
Ukupno		78	90	96	65	1	330

Iz prikaza na tablici 3. i grafa 3. i 4. broja i vrste pasmina isporučених u.v. nerastova razvidno je da je najviše isporučeno iz PIK-a "Vrbovec" farme "Gradec" (196), koja je prva prihvatila inicijativu i suradnju uzgoja, odnosno proizvodnje u.v. nerastova, dok je iz farme "Dubravica" Zaprešić potpuno izostala isporuka .

Graf 3. – ISPORUČENI BROJ UZGOJNO VALJANIH NERASTOVA PO UZGOJNIM FARMAMA U 2000. GODINI

Graf 4. - ISPORUČENI NERASTOVI PO PASMINAMA U 2000. GODINI

Također je razvidna velika potražnja uzgajivača svinjogojaca za pasminom Pietren, u odnosu na druge pasmine i na ukupan broj isporučениh u.v. nerastova, 65 ili 19,70%, što možemo tumačiti kao određenu stihiju, odnosno pomodnost, neutemeljenu na preporukama struke. Ovdje je potrebno istaknuti da je preporuka svinjogojskih stručnjaka za nabavu u.v. nerastova pasmine Pietren, isključivo OPG koja uzgajaju 20 krmača ili više, što prema navodima Balenović i sur. (2001) uzgaja samo 1,23 % uzgajivača na OPG. Slijedom

navedene problematike, ubuduće je potrebno preusmjeriti uzgajivače s manje od devet krmača u osnovnom stadu na OPG na korištenje drugih pasmina u.v. nerastova: Veliki Jorkšir, Švedski Landras, Njemački Landras. Prema godišnjem izvješću HSSC za 2000. godinu, broj krmača po uzgajivaču na OPG je sljedeći: 1 krmača na 506 OPG (43,55%), 2 krmače na 270 OPG (23,23%), 3-4 krmače na 172 OPG-a (14,80), 5-9 krmača na 148 OPG (12,74). Dakle, ukupno je 1.096 OPG ili 94,32% sa 1-9 krmača po uzgajivaču na OPG, što jasno ukazuje na potrebu korištenja u.v. nerastova pasmina VJ, ŠL i NJL. Redoslijed potražnje svinjogojaca za u.v. nerastovima je: NJL, ŠL, VJ, P, H.

Nadalje, kreditiranjem tijekom 2000. godine uočen je problem neusklađene dinamike isporuke u.v. nerastova glede broja i pasminske strukture, što se posebice odnosi na farmu "Senkovac", koja je koncem godine proizvela veći broj nerastova nego je bila mogućnost kupovine od svinjogojaca.

Tijekom procedure kreditiranja zapaženo je da dolazi do određene nekoordiniranosti između pojedinih sudionika u tom lancu, zbog očigledne složenosti cijelog sustava. Prema povratnim obavijestima o rezultatima kupnje u.v. nerastova, može se zaključiti da je potrebna veća usuglašenost svih sudionika u lancu kreditiranja, a samim tim bi proizašla i veća efikasnost provođenja "Programa".

Na tragu, dakle na temelju do tada postignutih rezultata i iskustva stečenog u dotadašnjoj provedbi Programa, početkom 2001. godine pristupa se osmišljavanju i uvođenju novog modela nabave u.v. nerastova, uz već postojeći model koji se provodi.

Novi se model zasniva na tomu da zainteresirani svinjogojci, odnosno kupci trenutno uplate iznos vrijednosti nerasta (2.500,00 kn), umanjeno za pripadajući iznos novčanog poticaja, te uzgojno valjanu životinju dobiju odmah. Dakle, u kupoprodajnom lancu izostavljeno je sudjelovanje Banke, zbog ubrzanja cjelokupne procedure nabave, odnosno preuzimanja u.v. nerastova od strane svinjogojca. Kupoprodaja se obavlja na temelju UGOVORA zaključenog između svinjogojca i svinjogojske uzgojne farme u istovjetnim primjercima. HZPSS prethodno odobrava i djelomično popunjava UGOVOR svinjogojcu, te dogovara isporuku i trenutnu uplatu vrijednosti u.v. nerasta, ovisno o statusu područja, strateško ili ne. Ovdje je potrebno naglasiti da je prilikom uvođenja novog modela dolazilo do određenih poteškoća, odnosno zastoja u proceduri podnošenja zahtjeva, iz razloga neophodne prilagodbe, za koju je potrebno određeno razdoblje da bi se uspješno prevladala.

U nastavku na iznijeto, sredinom 2001. godine uvažavanjem tadašnjeg kretanja cijene tovnih svinja i mogućnosti osiguranja dostatnog broja u.v. nerastova, dogovorom svih sudionika Programa promijenjena je cijena nerastova: 3.500,00 kuna za nerastove pasmine Pietren 3.000,00 kuna za nerastove pasmine, V. Jorkšir, Š. Landras, Nj. Landras.

Kupoprodaja se i nadalje obavlja na temelju UGOVORA, ali se mijenja vrijeme zamjene preuzetih u.v. nerastova s dotadašnjih 45 na 30 dana. Također je promjena da svinjogojac ima pravo zamijeniti preuzetog u.v. nerasta samo u slučaju da posjeduje zapisnik Povjerenstva o utvrđenoj konstitucijskoj greški i reproduktivnim ili zdravstvenim poremećajima, sukladno odredbama potpisano UGOVORA.

Slijedom navedenoga, razvidno je da je Program dopunjavan i poboljšavan novim spoznajama stečenim tijekom provedbe, sa željom da i nadalje putem HZPSS postigne što bolje rezultate na OPG.

Na kraju je zaključak, da "Program kreditiranja 2.000 u.v. nerastova" MPŠRH doseže cilj postupnim prilagodbama i promjenama pasminske strukture nerastova za korištenje u zemaljskoj populaciji svinja, učinkovito pridonoseći poboljšanju materijalne osnove svinjogojske proizvodnje u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

1. Balenović, T., Mirta Balenović (2001): Potrošnja mesa za opskrbu ljudi u Europi i proizvodnja svinja u Republici Hrvatskoj-kada, gdje i koliko? Veterinarska stanica, 1, 15-24, Zagreb.
2. Hrvatski stočarsko selekcijski centar, Godišnje izvješće 2000., Zagreb, ožujak 2001.
3. Plan i program uzgoja svinja u Republici Hrvatskoj (1997), Hrvatski stočarsko selekcijski centar, Zagreb.
4. Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja sredstava za kreditiranje razvitka i obnove poljoprivrede ("Narodne novine", br. 57/200. i 112/2000.)
5. Pravilnik o načinu i postupku za ostvarivanje novčanih poticaja i naknada u poljoprivredi i ribarstvu ("Narodne novine", br. 53/2000., 98/2000., 17/2001. i 71/2001.)
6. Pravilnik o načinu vođenja popisa, izdavanja potvrda i dostavljanju izvješća pri oplodivanju domaćih životinja ("Narodne novine", br. 67/2000.)
7. Pravilnik o utvrđivanju kategorija i klasa svinjskih trupova i polovica ("Narodne novine", br. 119/99. i 13/2001.)
8. Zakon o područjima posebne državne skrbi ("Narodne novine", br. 44/96., 57/96., 124/97., 73/2000., 87/2000. i 69/2001.)
9. Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu ("Narodne novine", br. 29/99., 105/99., 46/2000., 101/2000. i 12/2001.)
10. Zakon o stočarstvu ("Narodne novine", br. 70/97. i 36/98.)